

H. TOMESZ TÍMEA – JÁNK ISTVÁN

**A KÖZÖSSÉGVÁLLALÁS RÍTUSAI A SPORTBAN
ESETTANULMÁNY A 2021-ES LABDARÚGÓ-EURÓPA-BAJNOKSÁGON
TÖRTÉNT SZÍVLEÁLLÁS KAPCSÁN**

Kivonat

A sport kultúrákat kapcsol össze vagy éppen választ szét, hiszen az egyes sporteseményeken megfigyelhető társas cselekvések, rítusok egyrészt kulturális univerzálék, másrészt – identitáskifejező szerepük által – a kulturális különbségek megvilágítására is alkalmasak. Esettanulmányunk célja annak feltárása, hogy a sporteseményekhez kapcsolódó, együttérzést kifejező rítusok miként alkalmasak a közösségvállalás és fair play kifejezésére, emberek, csapatok, nemzetek összekapcsolására. Munkánkban a kommunikáció rituális elméletéből kiindulva a 2021-es labdarúgó-Európa-bajnokság (Euro 2020) egyik megrendítő eseményét, a dán labdarúgó, Christian Eriksen szívleállását követő, arra reflektáló, ahhoz kapcsolódó, konkrét rituális megnyilvánulások kvalitatív elemzésére vállalkoztunk.

Kulcsszavak: kommunikációs rítusok, sportesemény, közösségvállalás, Euro 2020

1. Bevezetés

A különböző sportesemények napjainkban a társas érintkezés meghatározó formáinak számítanak, azzal együtt a szórakozás és szórakoztatás egyik legfőbb forrásává váltak. (Egy korábbi tanulmányunkban Super Bowl reklámjait vizsgáltuk: H. Tomesz 2021.) A sport kultúrákat kapcsol össze vagy éppen választ szét, hiszen az egyes sporteseményeken megfigyelhető társas cselekvések, rítusok egyrészt kulturális univerzálék, másrészt – identitáskifejező szerepük által – a kulturális különbségek megvilágítására is alkalmasak. Esettanulmányunk célja annak feltárása, hogy a sporteseményekhez kapcsolódó, együttérzést kifejező rítusok miként alkalmasak a közösségvállalás és a fair play kifejezésére, emberek, csapatok, nemzetek összekapcsolására. Munkánkban a kommunikáció rituális elméletéből kiindulva a 2021-es labdarúgó-Európa-bajnokság (Euro 2020) egyik megrendítő eseményét, a dán labdarúgó, Christian Eriksen szívleállását követő, arra reflektáló, ahhoz kapcsolódó, konkrét rituális megnyilvánulások kvalitatív elemzésére vállalkozunk.

Az elemzés a labdarúgó-Európa-bajnokság azon szakaszának vizsgálata számára szorítkozik, amely a dán válogatott első csoportmérkőzésétől (melyen

Christian Eriksen szíve leállt) az ebben a sorozatban játszott utolsó, elődöntő-mérkőzéséig tartott. Elsősorban arra keresi a választ, hogy egy nyilvános, nagy érdeklődésre számot tartó sportesemény váratlan, előre nem látható történése miként alakítja át a mérkőzés rituális rendjét, milyen új, rituálisnak tekinthető cselekvések megjelenését idézheti elő. Kíváncsi továbbá arra is, hogy ezek a rituális cselekvések miként alkalmasak az egymást követő mérkőzések összekapcsolására. Emellett arra is igyekszik rávilágítani, hogy egy-egy sportesemény szimbolikus cselekvései képesek szemléltetni a társadalom működését is meghatározó erkölcsi normákat.

A tanulmány a bevezetést követően (1.) röviden bemutatja az elemzés során használt fogalmakat, az elméleti háttér (2.), majd kifejti a vizsgált esemény sajátosságait és a feldolgozásának módját (3.). Ezt követően megvizsgálja a váratlan eseményt tartalmazó mérkőzés rituális rendjének átalakulását (3.1.), a csoportmérkőzések azon rítusait, amelyek visszautalnak a játékos szívéleállítására (3.2.), valamint a nyolcad-, a negyed- és az elődöntő mérkőzéseinek szimbolikus cselekvéseit (3.3.). Végül az összegzésben (4.) áttekinti a kutatás eredményeit, és kijelöli a további vizsgálati lehetőségeket.

2. Elméleti háttér

A rítusok fontos összetartói és tudáshordozói az emberi társadalmaknak. Kötődéseket hoznak létre, fokozzák a kapcsolat intenzitását a résztvevők, a szimbolikus tartalmak és a közösség tagjai között. A társas viselkedés sajátos formái, melyeket elsősorban szimbolikus jelentéstöbbletük különböztet meg más közösségi cselekvésektől. A viselkedési mintázatok, a felhasznált szimbólumok gazdagsága és egymással történő összefonódása egy aktív, dinamikus rendszer, amely a benne foglalt ismeretek és hiedelmek újbóli érzelmi elfogadását és memorizálását is lehetővé teszi (Csányi 2000: 147).

A rituális szertartás szokatlan és figyelemfelkeltő, különbözik a mindennapi gyakorlattól. Olyan tevékenység, amely szervezett rendben, előírások szerint zajlik, megszabott kezdéssel és befejezéssel. Bármilyen sportversenyről, mérkőzésről, de akár edzésről legyen szó, előre rögzített, a résztvevők által ismert és elfogadott rendben, forgatókönyv szerint zajlik. A rituáléban megjelenik a közösségi dimenzió, amely a csoport számára jelentéssel bíró társadalmi üzenetet rejt magában. A szurkolókat például a csapattal, illetve az általa reprezentált értékrendszerrel való azonosulás a közös szurkolói kollektív tudat mentén a nagyobb csoporttal egyesíti (Péter 2014).

A rítus valamilyen alkalomnak, tartalomnak, formának vagy ezek kombinációinak az ismétlése. A futball-Európa-bajnokság egy-egy mérkőzésének

kezdetre például az alkalom, a tartalom és forma kombinációjának ismétlése, hiszen ismétlődnek a mérkőzések kezdő ceremóniái (alkalom), az, ahogyan a csapatok játékosai a pályára vonulnak, üdvözlik egymást, majd eldöntik a kezdőrúgás jogát (forma), de az is, hogy eléneklik a himnuszt, vagy bemutatják a játékosokat (tartalom).

A rítusok tehát a kommunikáció ismétlődő és leegyszerűsített epizódjai (Alexander 2009: 26). Amikor a kommunikációra rítusként tekintünk, akkor a cél nem az üzenetek térben való továbbítása, hanem a társadalom időbeli összetartása, nem az információközlés, hanem a közös meggyőződések reprezentációja. A tartalomnál sokkal hangsúlyosabb a forma, a „mit”-nél a „hogyan”. A kommunikációnak elsősorban a társadalmi vonatkozásaira fókuszál, nem a hatásra vagy a funkcióra, hanem a bevonódásra, ami összecseng a kognitív-funkcionalista kommunikációértelmezési kerettel. Ebben a kommunikáció a közösségi természetű jelenség, azaz közösségben létrejövő és abban értelmezhető. Egy-egy beszélőközösség konvenciókat, nyelvhasználati és kommunikációs normákat, szokásokat, egyes esetekben rítusokat követel meg a beszélőközösség tagjaitól, ezáltal pedig a közösségi identitás (is) kifejezésre kerül (vö. Jánk 2021; Tolcsvai Nagy 2006).

A kommunikációt rítusként felfogó elmélet foglalkozik a szerkezettel, a szabályozással, a szerepekkel, normákkal, orientációkkal, értékekkel, jelentésekkel, mindezt pedig a szimbólumhasználaton keresztül teszi. „Az vizsgálja, miként működnek a szimbolikus formák, hogyan szabályoznak, miként hoznak létre jelentést, értékeket” (Andok 2017: 19). Ebben az értelemben a kommunikáció tehát szimbolikus folyamat, sematikus és konvencionizált nyelvi és nem nyelvi cselekvések együttese, amely a valóság kialakítását és fenntartását szolgálja, és összetett módon befolyásolja a társas viszonyokat (Carey 2003, Kádár 2013).

2.1. Rítusok a sportban

A különböző sportesemények a tradicionális és modern társadalmak rítusainak tekinthetők (vö. Hoppál 1982: 334; Péter 2010). Olyan történelmi tapasztalatokon és normákon alapuló játékos és szimbolikus cselekvésformákról van szó, amelyek emocionális töltettel rendelkeznek, értékközvetítő, identitáserősítő és identitást reprezentáló funkcióval bírnak. A sportban megtaláljuk a sajátos cselekvési logikát, a kialakult formális szerveződések, az állandósult szerepeket, a belső normák rendszerét, amelyek révén láthatóvá válik, hogy milyen is, hogyan működik az adott társadalom (Laczkó 2015: 17). Ceremoniális jellegénél fogva szemléltetni tudja például a társadalmi

viszonyok történeti alakulását (Hadas–Karády 1995), a modern férfi születését (Hadas, 2003), a globalizációt (Foer 2005) vagy éppen a társadalmi erőszakot (Dunning–Murphy–Williams–Maguire 1984).

A sportesemények mint rítusok tehát a szimbolikus jelentés-létrehozást szolgálják, formalizáltak, nyilvánosan megfigyelhető és felismerhető társas cselekvési mintázatok (Andok 2017: 10). A szimbólumok a sportban is az identitás kialakítói, megerősítői és őrzői, értéket hoznak létre, rítusokat alakítanak (Pedersen 2016: 197). Szimbólumként működnek például a történetek, azok a narratívák, amelyek egy klub, sportág, de akár egy nemzet identitását is erősíthetik (pl. Puskás Öcsi története). De szimbolikusak a sport formalizált, ismétlődő eseményei (pl. a himnuszok eléneklése, kezdőrúgás, az olimpia megnyitása), egy-egy sportág szaknyelve, egy csapat stratégiai jelzései vagy tárgyiasult szimbólumai (pl. olimpiai gyűrű, egy klub címere).

A rítusok csoportosításának számos módja lehetséges, ám jelen munka ezekre nem tér ki, inkább megelégszik azzal a kettős tagolással, amely elkülöníti: 1.) a formális rítusokat, szertartásokat, amelyeket különleges helyen és időben tartanak, különleges figyelmet vonzanak (például a különböző versenyek, csapatmérkőzések), valamint 2.) a formalizált hétköznapi tevékenységeket (mint a reggeli futás vagy a napi edzés).

2.2. A sportmérkőzések ritualizáltsága

Egy-egy sportmérkőzésen különböző csapatok rituális küzdelme folyik valamilyen hatalmi pozícióért. Mint rítusban egy kollektív identitás jelenik meg: a himnuszok (nemzeti és csapat), a zászlók, mezek, feliratok, koreográfiák lojalitást mutatnak. Ezek az ismétlődő, kívülről is felismerhető, megfigyelhető szimbolikus cselekvések kollektív tudatot és emlékezetet, erős érzelmeket generálnak. Ebből kiindulva Péter László a futballt vallási ceremóniákhoz hasonlítja (Péter 2014: 52).

A mérkőzések előre meghatározott rendben és mindenkire érvényes és mindenki által elfogadott szabályok szerint zajlanak. A csapat tagjai (de ide értve az edzőt, a masszőröket, az orvosi stábot is) előre meghatározott szerepek szerint cselekednek, kölcsönösen függenek egymástól. A mérkőzés kötött formátuma pedig ezt egyszerre kifejezi és megerősíti. Az esemény ceremóniális, hasonlóan a vallási rítusokhoz: a csapatok bevonulása, himnuszok, sípszó, kezdőrúgás, félidő, a gólok után felhangzó indulók, biztatások.

Minden szereplőnek előre kijelölt szerepe, helye van, működését formális testület felügyeli. Magas fokon szervezett és szabályozott a viselkedések köre, sorrendje, menete. Meghatározott rendet követ, rituális és egyfajta ha-

talmat reprezentáló a stadionban a szurkolói szektorok kialakítása is: a hazai és a vendégszurkolók aránya, helye.

„A rítusként megnyilvánuló meccset és az azt kísérő tevékenységeket övező vallásos jellegű érzelmi klíma kiemeli az összekötő és identitásadó és -kifejező szerepet: a csapattal és az általa reprezentált értékrendszerrel való szurkolói azonosulás – akik »élnek és halnak a csapatért« – gyakorlatilag az egyént a közös szurkolói kollektív tudat mentén a nagyobb csoporttal egyesíti” (Péter 2014).

Mindezek mellett vagy mindezeket tovább erősítve a labdarúgó-mérkőzések hasonló elemeket tartalmaznak minden téren, mint az emberiség történetét ősidők óta meghatározó háborúk, csaták. A csatamező pályaként, a katonák játékosokként, a hadvezérek edzőkként, az orvosi stáb tagjai szanitécokként realizálódnak ebben az analógiában. A cél mindkét esetben egyértelműen ugyanaz: megtalálni a csapathoz illő legjobb stratégiát, s ezáltal győzni vagy legalábbis a lehető legkedvezőbb eredményt elérni, amely támadások és védekezések folyamatos váltakozása által alakul ki. Ennek folyamán keletkeznek veszteségek (l. sérülések), történnek árulások (l. rivális csapathoz való átigazolás), teremtődnek hősök és legendák (l. világsztár-futballisták és a róluk szóló anekdoták). Nem mellesleg nemcsak maguk a játékosok, hanem a szurkolók is részesülnek a „harci lázból”, hasonlóképpen az olyan csatákhoz, amikor egy személyes párbaj döntötte el valamely fontos dolog (pl. terület, hadsereg) sorsát, és ahol az ebben érintettek nem mint aktív szereplők, hanem sokkal inkább mint szurkolók voltak jelen.

3. Sportrítusok Christian Eriksen szívleállása kapcsán

A 2021-es labdarúgó-Európa-bajnokság (Euro 2020) egyik – megrázó mi-volta miatt – leginkább emlékezetes eseménye a dán labdarúgó, Christian Eriksen szívleállása volt. A játékos az élőben közvetített Finnország–Dánia-csoportmérkőzés (B csoport) 43. percében esett össze egy bedobást követően a Telia Parken Stadion gyepén. Elsőként csapattársa, az AC Milan hátvédje, Simon Kjær fogta fel, hogy mi történt, s nagyon gyorsan reagálva a történetekre belekezdett Eriksen újraélesztésébe, majd az orvosi stáb segítségével sikeresen megmentették a dán labdarúgó életét.

Az említett esemény az Európa-bajnokság több szempontból is meghatározó jelene volt. A tanulmány a következőkben olyan további eseményekkel foglalkozik, amelyek az Eriksennel történetekre reagáltak, reflektáltak,

vagy ahhoz szorosan kapcsolódtak. Ezek közül a főbb kategóriák a következők: szurkolói reakciók, csapattársak reakciói, más csapatok játékosainak reflexiói, amelyek valamilyen szempontból rituálisnak számítanak.

Vizsgálatunk a 2021. június 12-től 2021 július 7-ig tartó időszakot öleli föl, vagyis a labdarúgó-Európa-bajnokság azon szakaszát, amely a dán válogatott első csoportmeccsétől (melyen Christian Eriksen szíve leállt) a dán válogatott utolsó, ebben a sorozatban játszott, elődöntő-mérkőzéséig tartott. Bár a szóban forgó esemény utóélete ezen időintervallumon túlmutat, a sportrítusok szempontjából mégis ez a leginkább releváns és tartalmas. Összességében tehát az alábbi mérkőzéseket elemeztük:

Időpont	Mérkőzés
2021. június 12.	Finnország–Dánia (csoportkör)
2021. június 12.	Belgium–Oroszország (csoportkör)
2021. június 13.	Ausztria–Észak-Macedónia (csoportkör)
2021. június 18.	Belgium–Dánia (csoportkör)
2021. június 21.	Dánia–Oroszország (csoportkör)
2021. június 26.	Dánia–Wales (nyolcaddöntő)
2021. július 03.	Dánia–Csehország (negyeddöntő)
2021. július 07.	Dánia–Anglia (elődöntő)

3.1. Rítusok a konkrét eset kapcsán a Finnország–Dánia-találkozóról

Eriksen összeesését követően a Finnország–Dánia-csoportmérkőzés több rituális elemet tartalmazott. Az összeesést követő első ilyen rituális mozzanat, amikor a csapattársak egymás karjába karolva körülállták a földön fekvő játékost. A játékosok arca kifelé nézett, a közönség irányába, kivéve a csapatkapitányét, Simon Kjærét (és még néha egy-két játékosét), akit később a média hőssé „avatott”. Ez a fajta „inverz” köralkotás ritka a labdarúgópályákon, ennek a fordítottja, az arccal befele néző körben állás a megszokott, például gólrömmöknél, taktikai megbeszéléseknél. A különbség egyértelműen a kör funkciójából adódik: a dánok körének a funkciója a társ védelme, újraélesztésének takarása, elrejtése, míg a hagyományos körök esetében a hagyományos kommunikációs funkciók és elemek hatékony működtetése, például az információközlés, figyelemirányítás megvalósítása. Végül megemlítendő még az eset kapcsán az a temetkezési szokás, amikor a halottat körülállják, és elbúcsúznak tőle: ennek a fordítottja történt az ominózus jelenetnél, ami szintén rituális szereppel bír.

A mérkőzés végül hosszas tanácskozás és várakozás után folytatódott, ez alatt a szurkolók – finnek és dánok – együtt, felváltva énekeltek. A finnek része a „Christian! Christian!” sor volt, a dánok erre „Eriksen! Eriksen!” éneksorral válaszoltak. Ez egy rendkívül ritka és erősen rituális jellegű cselekvés, hiszen a két ellenkező oldalon álló szurkolótábor közösen énekel, és nem egy közös rigmust, hanem felváltva, a játékos nevét skandálva. A nevek (vagy épp jelmondatok) skandálása ősi, háborús szokás, a tisztelet, együttérzés, összetartozás, buzdítás kifejezésére alkalmas, ami az említett események kapcsán szintén megállja a helyét. Általánosságban a skandalás mint rítus állandó kísérője a futballmeccseknek, a szurkolói támogatás, csapatösszetartozás és identitás kifejezője, azzal együtt nemritkán a másik csapattal és annak szurkolótáborával való szembehelyezkedés jelölője. Az Eriksen-eset kapcsán bekövetkező skandalás egy rendkívül speciális példája a jelenségnek, hiszen itt épp az említettek ellenkezője fejeződött ki: a két egymással szemben álló csapat azonosulása, a közösségvállalás, az egymás iránti tisztelet, a „fegyverszünet” (fair play) kifejezése.

A Finnország–Dánia-csoportmérkőzésen egyetlen gól esett, melyet a finnek szereztek a 60. percben Pohjanpalo fejesének köszönhetően. A finn gólöröm koreográfiája az inverz alakzata annak, amit a dánok Eriksen összeesését követően kialakítottak. A finnek szolid gólöröme egy összeölelkező köralkotás volt, a gólszerző pedig a kezével jelezte mind a csapattársak, mind a szurkolók irányába, hogy a túlzott ünneplés most nem lenne helyénvaló.

3.2. További csoportmeccsek

Az Finnország–Dánia-mérkőzés után törvényszerű volt, hogy más csoportmeccseken is előkerüljön valamilyen formában az Eriksennel történetekre való reflektálás. Ennek egyik leggyakoribb formája a gólöröm rituális erejének felhasználása. Rögtön a finn–dán-meccsnap estéjén a belga válogatott csatára, Romelu Lukaku ajánlotta az oroszok ellen szerzett gólját Eriksennek olyan formában, hogy a gólt követően a kamerába a következőt kiabálta: „Chris, Chris, I love you” (vagyis: Chris, Chris, szeretlek). Lukaku korábban együtt játszott Eriksennel az olasz Internazionale csapatában, így valamivel szorosabb volt a kapcsolata vele, ennek következtében érthető, ha az eset mélyen érintette.

Az osztrák csapat játékosa, Stefan Lainer bár sosem játszott együtt Eriksennel, az Észak-Macedónia elleni mérkőzésen az első gól után a gólöröme részeként felemelt egy mezt, amelyen „Eriksen stay strong” (Eriksen, maradj erős!) felirat szerepelt. Az osztrákok 3:1-re győztek a találkozón, ám a másik három gól esetében nem történt efféle rituális jellegű tevékenység (1. kép).

1. kép

Nem meglepő módon a dán csapattársak góljainak megünneplése is rendhagyó formában történt. A Dánia–Oroszország-találkozón, amely 4:1-es dán győzelemmel végződött, Andreas Christensen (79') és Joakim Maehle (82') is

2. kép

10-es számot formált az ujjából, ezzel egyértelműen Eriksenre utalva, rituálisan neki ajánlva a gólt. Erre ráerősített Christian Nørgaard a mérkőzés után tett nyilatkozatával, amiben

3. kép

elhangzik, hogy „no doubt this win was for him” (nem kétséges, a győzelem érte volt, neki szólt). Ugyanezt kommunikálta Martin Braithwaite is Twitter-posztjában: „What a night. This one is for you Christian Eriksen.” (Micsoda este. Ez miattad/érted történt, Christian Eriksen) (2. és 3. kép).

Ám nem csak gólörömök esetében valósult meg rituális megnyilvánulás az Eriksennel történtek kapcsán. A dánok következő mérkőzésén, melyen 2:1-es vereséget szenvedtek Belgiumtól, a játékosok és sporttársak megálltak a 43. percben, vagyis abban a percben, amikor a dán 10-es összeesett a pályán. Az egyperces félbeszakítás és megemlékezés közben a szurkolók folyamatosan tapsoltak, illetve megjelent a lelátón egy „Hele Danmark er med dig, Christian”, azaz „egész Dánia veled van, Christian” feliratú hatalmas molinó.

3.3. Rítusok a nyolcad-, a negyed- és az elődöntőről

A labdarúgó-Európa-bajnokság további részében a dán válogatott egészen az elődöntőig menetelt, ahol végül az angolok vetettek véget sikeres szereplésüknek. A Christian Eriksennel kapcsolatos rítusok és kommunikáció látszólag halványult, az idő előrehaladtával egyre kevésbé bírt hírértékkel az esemény, és egyre kevesebb szó esett róla. Mindazonáltal az ide kapcsolódó rítusok és gesztusok nem szűntek meg teljes egészében, csupán más formában kerültek kifejezésre.

A csoportmeccsek utáni kieséses szakaszban a gólörömök helyett már az ellenfél által aláírt nemzeti mezek uralták az Eriksenhez köthető rítusokat. Elsőként a Wales elleni nyolcaddöntőn (2021. 06. 26.) adtak át a walesiek egy, kifejezetten a dán középpályásnak címzett mezt. Ezen a „Bryssia wella” (Jobbulást!) felirat szerepelt az aláírások mellett (4. kép).

4. kép

Miután Wales ellen 4:0-s győzelemmel továbbjutott a dán csapat, a csehek ellen kellett bizonyítaniuk a 2021. július 3-án játszott negyedöntőn. A csehek hasonló gesztussal üzentek Eriksennek, az általuk átadott mezen a „brzy se uzdrav” (jobbulást neked) felirat szerepelt (5. kép).

5. kép

6. kép

A csehek elleni 2:1-es győzelem után Anglia válogatottja jelentette a végállomást a dán válogatott számára 2021. július 7-én. Az elődöntő 2:1-es angol sikerrel zárult, illetve az angolok által átnyújtott, minden játékos által aláírt angol nemzeti mez átadásával kezdődött, melyen Eriksen neve szerepelt. Mindemellett a meccs kezdetén a pálya gypére egy óriási Eriksen-mezt feszítettek ki (6. és 7. kép).

7. kép

Bár nem a labdarúgó-Európa-bajnoksághoz tartozik, de az eseményhez kapcsolódik és megemlítenő, hogy a világbajnoki selejtezőkön szintén megemlékeztek az esetről. A szívleállást követő (2021. 06. 13.) Dél-Korea–Libanon-találkozón a dél-koreaiak támadója, Son Heung-Min üzent a kamerán keresztül volt csapattársának (Tottenham Hotspurben játszottak együtt) a győztes gólja után ekképp: „Chris, stay strong. I love you” (Chris, maradj erős, szeretlek).

3.4. Eriksen visszatérése

Felépülését követően Eriksen nem folytathatta pályafutását a korábbi csapatában, miután Olaszországban nem léphet pályára szívritmus-szabályozóval játékos. Idén januárban az angol Premier League-ben szereplő Brentford csapata ajánlott neki szerződést. Első mérkőzését új csapatával februárban, 259 nappal a szívleállását követően játszotta a Newcastle ellen. Edzője a játékidő 52. percében küldte pályára, amit a teljes (mindkét szurkolótábort

magában foglaló) közönség az empátia szimbolikus megnyilvánulásaként tapssal ünnepelt, ahogyan valamivel később a játékos szögletrúgását is. „Ha eltekintünk az eredménytől, boldog ember vagyok. Csodálatos érzés átélni azt, amit átéltem” – nyilatkozta a mérkőzés után Eriksen.

Christian Eriksen március végén abban a stadionban tért vissza a dán válogatott játékosaként, amelyben előző nyáron megállt a szíve. Két perccel azután, hogy csereként beállt, gólt is rúgott. A labdarúgó köszöntésének rituális mozzanata volt, hogy a dán játékosok a pályán Eriksen óriás méretű mezét feszítették ki, amin a neve fölött a szívritmust megjelenítő szimbólum is volt. A lelátó közönsége szintén egyöntetű tapssal fejezte ki a felépülés, visszatérés örömét.

4. Összegzés

Munkánkban a 2021-es labdarúgó-Európa-bajnokság (Euro 2020) egyik váratlan, előre nem látható eseményének vizsgálatára, a dán labdarúgó, Christian Eriksen szívleállását követő, arra reflektáló, ahhoz kapcsolódó, konkrét rituális megnyilvánulások kvalitatív elemzésére vállalkoztunk. Célunk az volt, hogy ennek a konkrét esetnek a kapcsán bemutassuk, hogy a sporteseményekhez kapcsolódó, együttérzést kifejező rítusok miként alkalmasak a közösségvállalás és a fair play kifejezésére, emberek, csapatok, nemzetek összekapcsolására.

Az elemzés tanúsága szerint a rítusok nem csupán egy-egy mérkőzés rendjének kiszámíthatóságát, az értelmezés biztonságát adják, hanem képesek az egyes mérkőzések összekapcsolásával események hálózatát kialakítani, erkölcsi normákra rávilágítani, kultúrákat összekapcsolni. Megfigyelhető továbbá, hogy speciális esetben (amilyen a vizsgált kontextus is volt) a megszokott versengő attitűdöt is képesek mérsékelni, valamint a hagyományos formákkal szakítani, azokat felülírni.

Bár az említett rítusok természete azt diktálná, hogy jelentősebb változás ne következzen be önmagukban, hiszen az állandó, rutinszerű megvalósulás fontos jellemzőjük, ám az Eriksen-eset rávilágít arra, hogy egy ilyen traumatikus eseménynél mégis módosulhatnak. Erre utal többek között a vizsgált gólok ünneplése vagy a skandalás rítusa, melyek a hagyományos formáktól nagyban eltérnek, a történéshez adaptálva, alkalmazkodva jelennek meg.

Jelen kutatásnak nem volt célja a történetek médiareprezentációjának vizsgálata (bár maga az esemény is a média hozzájárulásával vált széles körben ismertté), de mindenképpen hasznos, érdekes folytatása lehetne jelen elem-

zésnek annak feltárása, hogy a média miként járul hozzá a közösségvállaláshoz, a napirendek rituális alakításához.

Szakirodalom

- Alexander, Jeffrey C. 2009. A társadalmi performansz kulturális pragmatikája: ritualitás és racionalitás között. Ford. Gagyai Ágnes. In: Horváth Kata – Deme János (szerk.): *Társadalmi performansz*. Káva Kulturális Műhely – AnBlok Egyesület. Budapest.
- Andok Mónika 2017. *A kommunikáció rituális elmélete*. Gondolat Kiadó. Budapest.
- Carey, James W. 2003. A kommunikáció kulturális megközelítése. In: Kondor Zsuzsa – Fábri György (szerk.): *Az információs társadalom és a kommunikációtechnológia elméletei és kulcsfogalmai*. Századvég Kiadó. Budapest. 252–70.
- Csányi Vilmos 2000. A kognitív funkciók fejlődése: rítus, szabály, idő. *Replika* 40/145–64.
- Dunning, Eric – Murphy, Patric – Williams, John – Maguire, Joseph 1984. Football Hooliganism Before the First World War. *International Review for the Sociology of Sport* 19/215–40.
- Foer, Franklin 2005. *How Soccer Explains the World. An (Unlikely) Theory of Globalization*. Harper Collins Perennial. New York.
- Jánk István 2021. Linguistic discrimination in pedagogical evaluation. A study of teachers of Hungarian language and literature in Slovakia, Ukraine, Romania and Hungary. *L1-Educational Studies in Language and Literature* 21/1–29. <https://doi.org/10.172369/L1ESLL-2021.21.01.09>
- Hadas Miklós – Karády Viktor 1995. Futball és társadalmi identitás. *Replika* 17–18/89–120.
- Hoppál Mihály 1982. „Parttalan folklór?” *Korunk* 330–6.
- Kádár Zoltán Dániel 2013. *Relational Rituals and Communication*. Palgrave Macmillan. Basingstoke. <https://doi.org/10.1057/9780230393059>
- Laczkó Tamás – Rétsági Erzsébet (szerk.) 2015. *A sport társadalmi aspektusai*. PTE. Pécs.
- Pedersen, Paul M. – Laucella, Pamela – Kian, Edward – Andrea, Geurin (eds.) 2016. *Strategic Sport Communication*. (Second Edition). Human Kinetics. Champaign.
- Péter László 2010. „Ha kell, akkor meghalunk a pályán”. A foci mint jelenség: a mai román labdarúgás mint szimbólum és társadalmi rítus. *Erdélyi Társadalom* I–II/9–28.
- Péter László 2014. Labdarúgás és vallás. Néhány elméleti szempont. *Keresztény Magvető* 1/49–64.
- Tolcsvai Nagy Gábor 2006. A hangos beszéd és a nyelvi norma. *Acta Academiae Paedagogicae Agriensis. Sectio Linguistica Hungarica* 33/21–7.

- H. Tomesz Tímea 2021. Verbális és vizuális alakzatok a 2019-es Super Bowl reklámjaiban. *Magyar Nyelvőr* 145. 190–201. <https://doi.org/10.38143/Nyr.2021.2.190>
- H. Tomesz Tímea 2021. *Bevezetés a sportkommunikációba*. Liceum Kiadó. Eger.

Képek forrása

1. kép. <https://www.thesun.co.uk/wp-content/uploads/2021/06/4e4634a0-7c3d-444e-b5fd-b7d1ee471984.jpg>
2. kép. https://i.guim.co.uk/img/media/ed1b5e8d7c83da842b41a94225a542087776d9c0/0_0_3378_2027/master/3378.jpg?width=620&quality=85&auto=format&fit=max&s=d48d7d93ce1b7c46c3334ba4e7590cc7
3. kép. <https://football-italia.net/wp-content/uploads/2021/06/machle-denmark-2106-euro2020-10-epa.jpg>
4. kép. <https://tnimage.s3.hicloud.net.tw/photos/2021/AP/20210627/2ff627cdf67f45cdb1bbc658632463d5.jpg>
5. kép. https://pbs.twimg.com/media/E5t_bFIXEAA2W-9.jpg
6. kép. <https://pbs.twimg.com/media/E5twxmtXIAMh7Ea?format=jpg&name=900x900>
7. kép. <https://tnimage.s3.hicloud.net.tw/photos/2021/AP/20210708/93758199953f4314b332f50c3c6c61de.jpg>

H. Tomesz Tímea

egyetemi docens

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Film- és Médiatudományi Tanszék

E-mail: tomesz.timea@uni-eszterhazy.hu

<https://orcid.org/0000-0001-6152-6266>

Jánk István

egyetemi adjunktus

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Magyar Nyelvészeti Tanszék

E-mail: jank.istvan@uni-eszterhazy.hu

<https://orcid.org/0000-0003-1327-6412>

Abstract

H. TOMESZ, TÍMEA – JÁNK, ISTVÁN

**THE RITUALS OF COMMUNITY COMMITMENT IN SPORT
A CASE STUDY ON THE CARDIAC ARREST AT THE 2021 EUROPEAN FOOTBALL
CHAMPIONSHIP**

Sport connects or even separates cultures since the social actions and rituals observed at individual sporting events are cultural universals on the one hand, and they are also suitable for highlighting cultural differences on the other hand due to their role in expressing identity.

The purpose of the case study is to reveal how the rituals expressing sympathy associated with sports events are suitable for expressing community commitment and fair play in order to connect people, teams and nations.

In the study, setting out from the ritual theory of communication, we undertook a qualitative analysis of the specific ritual manifestations that reflected one of the shocking events of the 2021 European Football Championship (Euro 2020), namely, the cardiac arrest of the Danish football player Christian Eriksen.

Keywords: rituals of communication, sporting events, community commitment, Euro 2020